

ART DECO és MODERNIZMUS

Lakásművészet Magyarországon 1920–1940

KIÁLLÍTÁSVEZETŐ
GYEREKEKNEK

Iparművészeti Múzeum

Koncz Kinga – Sziray Zsófia

ART DECO és MODERNIZMUS

Lakásművészet Magyarországon 1920–1940

KIÁLLÍTÁSVEZETŐ
GYEREKEKNEK

KEDVES FIATAL LÁTOGATÓ, KEDVES

Szeretettel üdvözlünk az Iparművészeti Múzeumban. Ez a füzet az Art deco és modernizmus – Lakásművészet Magyarországon 1920–1940 című kiállítás felfedezésében kalauzol Téged, ahol sok-sok lakberendezési tárggyal találkozol majd. Amiket látni fogsz, körülbelül a dédnagyszüleiddel egyidős múzeumi kincsek. Az art deco (ejtsd: árt dekó) egy francia eredetű, díszítést kedvelő stílus, míg a modern stílus az egyszerű és praktikus tárgyakat jelenti. A kiállított bútorok egykor családok otthonait díszítették, tették kényelmessé és jól használhatóvá. Biztosan neked is sok olyan tárgyad van, amiket szeretsz, amik hozzátartoznak az otthonodhoz – legyenek akár dísz tárgyak, akár használati tárgyak.

Lakókörnyezetünk sok mindent elárul rólunk, például milyen színeket szeretünk, rendszeretők vagy rendetlenek vagyunk-e, mekkora helyre van szükségünk, illetve mennyi időt töltünk otthon. Ugyanígy a múltban élt emberekről, életmódjukról is sok mindent megtudhatunk az őket körülvevő tárgyakat megismerve. Induljunk el együtt erre az izgalmas felfedező útra!

A füzetben több helyen találkozol majd kérdésekkel, illetve megkérünk, hogy tervezz, rajzolj új tárgyakat is. Ahol egy-egy kérdésre konkrét válasz van, azt ezzel a szimbólummal → jelöltük, ilyenkor a megoldást hátul találod. A tervezési feladatokat pedig ezzel a jellel jelöltük.

Az elkészült munkádat:

→ küldd el nekünk e-mailben erre az e-mail címre:

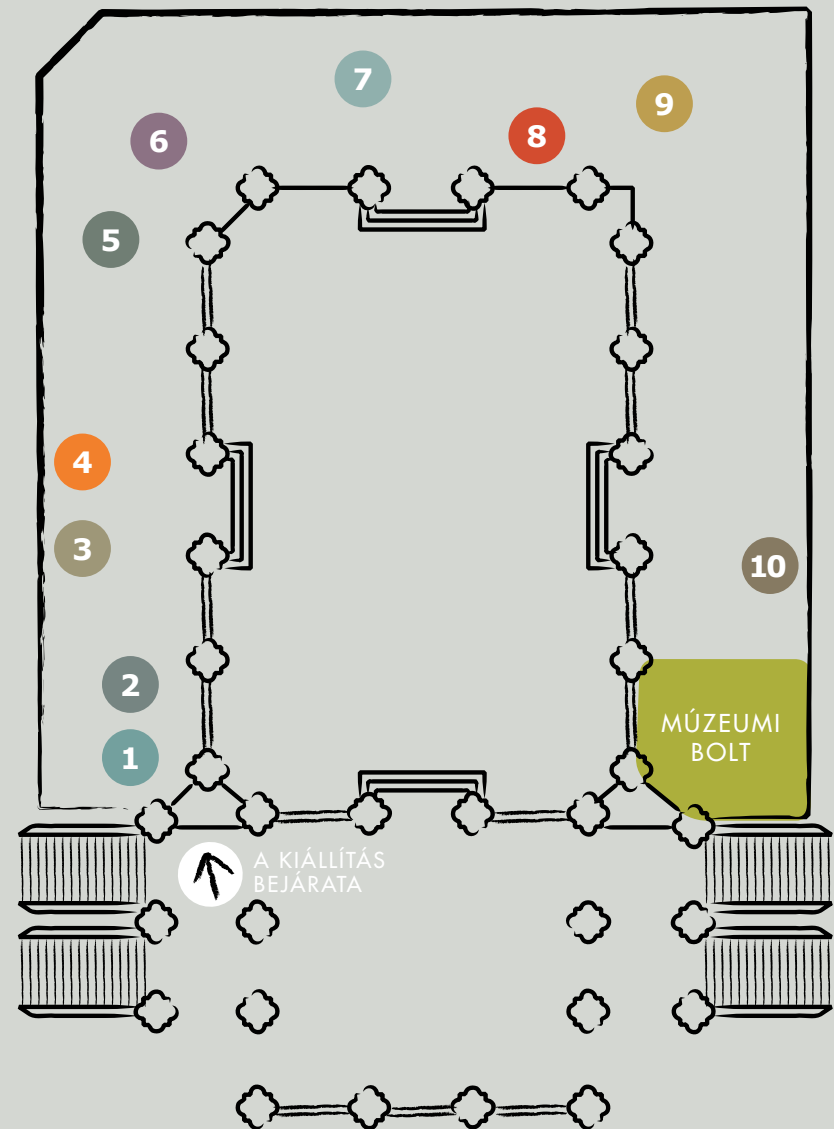
→ **muzeumpedagogia@imm.hu**, vagy

→ postázd erre a címre:

→ **Iparművészeti Múzeum – Múzeumpedagógiai Osztály,
1091 Budapest, Üllői út 33-37.**

→ Ha esetleg erre jársz, személyesen is elhozhatod és leadhatod munkádat a múzeum főbejáratnál található információs pultnál **nyitvatartási időben K-V: 10:00 – 18:00.**

Minden beküldött munkát múzeumi ajándéktárgyakkal – ceruzával, képeslappal és csodaszép könyvjelzőkkel – jutalmazunk meg, amit postán juttatunk el Hozzád. Kérlek, írd meg a címedet, hogy elküldhessük Neked!

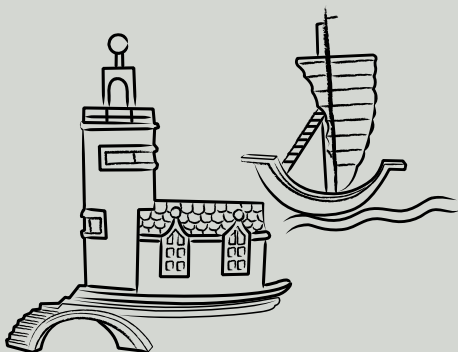
1 Szekrényke	4 Japán fejdísz	7 Csővázás bútorok
2 Karosszék	5 Oroszlán	8 Kétajtós szekrény
3 Tükör	6 Kaktuszállvány	9 Asztali lámpa
		10 Debreceni vásár

SZEKRÉNYKE

Első tárgyunk egy rendhagyó formájú és színű szekrényke 1927-ből, melynek tervezője az építészként és bútortervezőként is elismert Kozma Lajos volt.

Figyeld meg a bútor díszítményeit! A különleges vitorláshajó mellett egy épületet találsz, mindezt látványos, csillogó keretezés veszi körül.

A feltűnő díszítés az art deco jellegzetessége. A szekrényke lekerekített sarkaihoz hasonló a lábak íves kialakítása – ugye, ez szerinted sem mindennapi? A kiállításon további piros vagy más élénk színű bútorokkal, dísz tárgyakkal is fogsz még találkozni. Ezt a csoportot apró bútoroknak vagy kisbútoroknak is hívták. Nagyon szerették ebben a korszakban, mert könnyűek voltak és több célra is lehetett őket használni. Ilyen kisbútorok például a zsúrkocsik és a virágállványok is.

Neked van otthon saját tárolód, amiben a személyes kincseidet tartod?

Szerinted kinek tervezte Kozma Lajos a szekrénykét?

Te mit tartanál benne?

Praktikusnak találod, hogy lábakon áll? Miért?

KAROSSZÉK

Ezt a karosszéket is, mint a piros szekrénykét, Kozma Lajos tervezte.

Ez a karosszék biztosan a szoba ékessége volt. **Az art deco elnevezéssel illetett időszakban nagyon változatos díszítőelemeket használtak.** Vannak közöttük zsúfolt, kacskaringós keleti motívumok, élénk, színes tárgyak,

arany és ezüst színűre festett berendezési elemek. Itt például keleti díszítések elevenednek meg. Figyeld meg, milyen minták díszítik a karosszék támláját, és azok hogyan kapcsolódnak egymáshoz!

Tennél-e huzatot a székre?

Ha személy lenne ez a karosszék, milyen korúnak képelnéd? Mivel foglalkozna?

Nálatok milyen karosszék van otthon? Ki szokta főleg használni?

Tervezz hozzá kisasztalt és állólámpát! Ha a terveidet elküldöd nekünk, múzeumi ajándéktárgyakkal jutalmazunk meg.

TÜKÖR

Szoktad magad hosszan a tükörben nézegetni? Megfigyelni a tükörképét?

Van egy nagyon híres történet, Nácisz, azaz Narcissos (ejtsd: nárcisszosz) mondája. Keményszívű volt, visszautasított sok-sok nimfát, akik szerelmesek voltak belé, ezért megátkozták őt. Az lett a büntetése, hogy a saját tükörképébe szeretett bele. Egy alkalommal, amikor vadászni ment, a folyó vizében megpillantotta a saját arcképét, amibe olyan szerelmes lett, hogy nem tudott tőle megválni.

Megpróbálta megölelni a vízen tükröződő képet, de ez nem sikerülhetett neki, s ezért ő is ugyanúgy szenvedett, mint azok a nimfák, akiket ő elutasított. Többé nem tudott elszakadni ettől a képtől, végül belehalt a bánatba. Később azon a helyen ahol ült, néhány sárga virágot, nárciszt találtak. A nárcisz róla kapta a nevét, és azóta az önimádat jelképe, mivel a virág szirmai is kicsit befelé hajlanak, ezért nem illik nárciszt ajándékba vinni, hiába szép virág. Visszatérve a tükörhöz, nézd meg a keretezését: olyan, mint a piros szekrényke díszítése. Pillants bele a legközelebbi tükörbe, mintha festményt néznél, a bekeretezett arc képed tekint rád vissza.

Milyen helyiségekben szoktunk tükört elhelyezni? →

Hogyan változnak az irányok a tükörben? →

A nárciszon kívül milyen más tavaszi virágokat ismersz? →

Ismersz más mitológiai alakot is?

Sorold fel őket! Ha szükséges, kérj segítséget a szüleidtől! →

JAPÁN NŐ FEJDÍSSZEL

MASZK, FALDÍSZ

Ha az ember másnak szeretne látszani, mint amit a tükörképe mutat, maszkot is viselhet. Te minek öltöztél legutóbb a farsangi mulatságon? Volt rajtad álarc, esetleg ki volt festve az arcod?

A maszkok viselése több kultúrában is különleges alkalmakhoz kötődik: az ókori görögök színházi előadások alkalmával hordták őket, a törzsi népek pedig különböző vallási szertartások esetén viseltek maszkokat. Biztosan hallottál már a velencei karneválról is, ahol a télbúcsúztatás jelmezes felvonulásának kellékei a mívés kerámiamaszkok. A kiállított tárgy, ez az agyagból készült, kiégetés után pedig színes mázakkal festett, majd ismét kiégetett maszk nem igazi használatra készült, hanem falidísznek. **A kor divatos témáját jelentette a távoli tájak embere, afrikai és távol-keleti nőket ábrázoló maszkok is készültek.** Mivel falidísznek szánták őket, gyakran a díszítmények nem túlságosan kidolgozottak, hiszen úgyis távolabbról figyelik meg őket a nézők.

Milyen távol-keleti országokat tudsz felsorolni? →

Nevez meg keleti harcművészeti ágakat! →

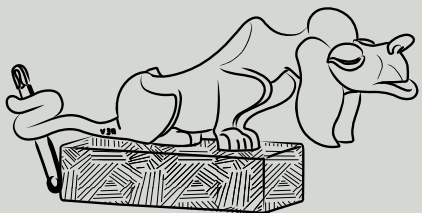
Kóstoltál már szusit vagy pekingi kacsát? Meg tudod mondani, melyik országból származnak? →

Melyik magyar városhoz kötődik a busójárásnak nevezett népszokás, amely során ijesztő maszkokba és jelmezekbe öltöznek a helyi lakosok? →

OROSZLÁN

Nézd meg az oroszlánt! Milyen pillanatban ábrázolta a szobrász? Mire készül éppen? Az oroszlán alakjában, ha figyelmesen megnézed, mozgalmasság és lendület fejeződik ki. **A piros szín az erőt, a vadságot hangsúlyozza.** Figyeld meg a jól láthatóan kidolgozott izmokat! Ebben a korszakban jellemző volt, hogy így ábrázolták az állatokat. Az oroszlán szinte nem is szobor, hanem egy életre kelt tárgy. Rév István Árpádra, a szobor faragójára főleg mint bábkészítőre emlékeznek, számos hasonló állatszobrot és berendezési dísz tárgyat faragott. Amolyan ezermester volt, aki játékgyárat alapított, építészeti irodát nyitott, illetve fiatal korában plakátokat is tervezett.

Felismered, milyen anyagból készült az oroszlán? Becsapós! →

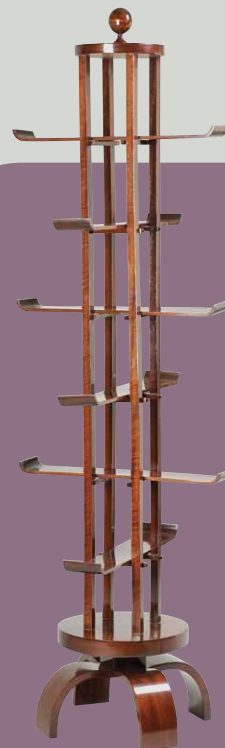
Mi lehet a funkciója?
Te mire használnád? →

Hol találkozol a piros színnel a városban?
Ahol ilyet látsz, mit jelent? →

Készíts te is a kedvenc állatodat ábrázoló plakátot! Használj vízfestéket vagy zsírkrétát. Ha elkészültél, küldd el nekünk a bevezetőben leírt módon. Ne felejtse el a saját nevedet és az alkotás címét feltüntetni! A plakátért cserébe mi megjutalmazunk.

KAKTUSZÁLLVÁNY

A növények nemcsak a lakás díszei, hanem egészséges és kellemes otthont teremtenek. A kaktuszállvány tervezője, Kozma Lajos, akinek a neve már ismerősen csenghet, arra törekedett, hogy a virágtartó modern és praktikus legyen, ezért semmi felesleges részletet sem találsz rajta. Ha visszagondolsz az általa tervezett piros szekrénykére és karoszekrére, láthatod, milyen sokat egyszerűsödött a stílusa.

Ebben az időben a házakat úgy tervezték, hogy minden tárgynak meglegyen a megfelelő helye, és az építész gyakran maga találta ki, mi hova kerüljön.

Kozma például úgy gondolt a lakásra, mint az ember teljes, sok különböző feladatot ellátó környezetére. A ház egy étterem, ahol eszünk, egy könyvtár, ahol olvasunk, de egyben játszótér és pihenőhely is. A lakások hatalmas ablakain sok fény áramlott be, ami egyaránt jó a virágoknak és a ház lakóinak is. Nagyon kedvelték a különleges növényeket, például a kaktuszokat és a pozsgásokat.

Mi másra használnád ezt a tárgyat? →

Ti hol tartjátok a virágaitokat otthon? Milyen virágaitok vannak?

Mennyire találsz praktikusnak ezt a tárgyat?

Milyen növények nem férnének el rajta? Nevezd meg néhányat! →

CSŐVÁZAS BÚTOROK

A korábban megfigyelt karosszékhez képest itt egy teljesen más megjelenésű bútorcsaláddal találkozol, pedig körülbelül egyidősek. Ebben az időszakban

jelent meg a **modernizmus mint irányzat, amely kizárólag a használhatóság szempontjait, a praktikusságot vette figyelembe, hiányoztak róla a díszítmények.**

A hajlított fémcső a bútortervezésben új és viszonylag olcsó anyagnak számított, ami alkalmas volt arra is, hogy nagy mennyiséget készítsenek belőle. Az első acélcső széket Breuer Marcell pécsi származású építész tervezte. Az ötletet a bicikli kormányáról merítette, ami szintén erős, mégis könnyű és jól alakítható csőből készül. Amikor ő fiatal volt, egy különleges németországi iskolában, a Bauhausban tanított, az elnevezés szó szerint azt jelenti: építs házat. Az itt tanuló főiskolások modern stílusban terveztek bútorokat, textileket, használati tárgyakat, de akár épületeket is. A Bauhaus iskola szemléletét például az IKEA mai bútorain is felfedezheted.

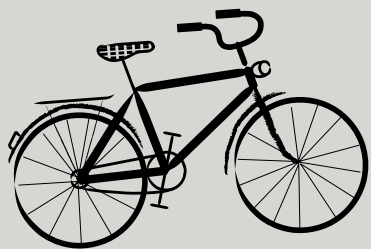
Számold meg, hány acélcső elemből áll össze a karosszék! →

Ránézésre kényelmesnek találsz?

El tudnád képzelni egy mai iroda berendezési tárgyaként?

Rajzold le a karosszéket egy általad tervezett, tetszőleges színű és mintájú új huzattal!

A tervedet küldd el nekünk e-mailben!

KÉTAJTÓS SZEKRÉNY

Ennek a különleges, festett szekrénynek a díszítését Lukács Kató grafikusművész tervezte, aki gyakran dolgozott együtt bútortervező férjével, Kaesz Gyulával. **A népművészeti minták nagyon népszerűek voltak ebben az időszakban.**

Sokan járták a falvakat, és gyűjtötték, azaz lerajzolták vagy lefényképezték az ott látott népi díszítőmotívumokat. Ezeket később bútorok faragott és festett díszítéseiként, tapéta- és textilterveknél, vagy akár az épületek díszítményeként is felhasználták. A múzeumból hazafelé menet, a bejárati ajtón kívüli előtérben nézz fel a mennyezetre, itt is hasonlóan gazdag és színes népművészeti díszítéssel találkozol majd.

?

Mivel foglalkozik a grafikus? →

Gyűjtsd össze, hány különböző madarat ábrázolt a művész! →

Keresd meg a tervező monogramját a szekrény festett virágai és madarai között!

Mit tarthattak benne? Te mit tennél bele? →

ASZTALI LÁMPA

Emlékszel még a maszkokra? Azok között is találkozhattál egy hasonló, afrikai női arcot ábrázoló falidísszel. **Ebben az időszakban számos olyan tárgy született, amelyeket különös alakok díszítenek és nehezen lehet eldönteni azt, hogy pontosan mire is használták őket.** A szép, sötét bőrt utánzó lámpatest fából készült, amit gondosan csillogóra csiszoltak. A nyakába fém gyűrűket illesztettek, éppen úgy, mint a thaiföldi és burmai zsiráfnyafú nőknek. A hosszú nyak a gazdagság és a szépség jelképe e távoli vidéken, míg más elképzelések szerint a tigrisharapás ellen hordták a nők a nyakspirált, de ez utóbbi lehet, hogy csak szóbeszéd. Egyébként a nyakban viselt karikákat a lányok tizenéves korukban kezdik el viselni, amire felnőnek körülbelül 4–5 kg tömeget is elérheti a nyakban hordott dísz súlya. Visszakanyarodva a lámpához, ha felkapcsolják olyan, mint ha a lány a teliholdat vinné a fején. Ez a lámpa önmagában is jó példa arra, hogyan használták fel több különböző kultúra jellegzetességeit egy tárgy elkészítéséhez.

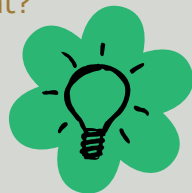

Nézd meg figyelmesen, hogyan illeszkednek a lámpa egyes részei?

Keressd meg a világtérképen Thaiföldet és Afrikát!

Hol helyeznéd el ezt a lámpát?

Fényképezd le a kiállításon Neked leginkább tetsző tárgyat, és küldd el nekünk a képet e-mailben!

DEBRECENI VÁSÁR FALIKÉP

Nézd meg közelebbről ezt a kerámiából készült, színes mázakkal festett faliképet, melyen egy vidéki vásár gazdag forgatagában érezheted magad!

A mai, városi piacokon leginkább csak élelmiszert veszünk, de régebben a vásárokon élő állatok, különféle borok, textilek és csizmák is gazdára találtak, gyakran csere útján. A vásárból nem hiányozhatott a mézeskalácsárus sem, talán te is láttál már tükrös mézeskalácsszívet. Keresd meg a képen a mézeskalácsárust! Ma hol tudnál mézeskalács-szívet venni? A vásárok időpontját minden évben előre kihirdették, voltak tavaszi és karácsonyi vásárok. A hét utolsó napján is rendeztek vásárokat, a vásárnap szavunk innen ered.

Te szoktál-e piacra menni a szüleiddel? Tudod, hol van a hozzátok legközelebb eső piac?

Hogy nevezzük német eredetű szóval a cipő- és csizmakészítő mestereket? →

Figyeld meg a gyerekek ruháit a képen! Mennyire hasonlít a felnőttek viseletére?

Milyen piacot ismersz még a hagyományos piacon kívül? →

MEGOLDÁSOK

TÜKÖR

Tükröt elhelyezni leggyakrabban az előszobában, a fürdőszobában és a hálószobában szoktunk.

Az irányok ellenkezőjükre fordulnak (pl. ha balra mutatok, a tükörképem önmagához képest jobbra mutat).

Tavaszi virágok többek között a kankalin, az ibolya, a gyöngyvirág, a tulipán és a pitypang.

A görög mitológia alakjai például Zeusz, aki a főisten, Aphrodité (ejsd afrodité), a szerelem és a szépség istennője, Pallasz Athéné, a bölcsesség és a jog istennője és Hermész, aki az istenek hírnöke.

JAPÁN NŐ FEJDÍSSZEL

Távol-keleti országok többek között Kína, Japán, Vietnam és Korea.

Keleti eredetű harcművészetek például a cselgáncs, azaz dzsúdó, a karate, az aikido, a szumo és a tai-chi (ejtsd: táj csi).

A szusi japán eredetű étel, főtt, ecetes rizst jelent, amit legtöbbször tengeri hallal tálalnak. A pekingi kacsa pedig kínai eredetű, mézben-borban pácolt, zöldhagymával és palacsintával felszolgált ételkülönlegesség.

A busójárás Mohács városának hagyományőrző népszokása, látványos farsangja, melyre tízezrek látogatnak el minden évben.

OROSZLÁN

Az oroszlán fából készült, amit utána festékekkel vontak be.

Eredeti funkciója könyvtámasz vagy dísz tárgy lehetett.

A piros színnel például a városi közlekedés során találkozol, a jelzőlámpán tilosat jelent az átkelő gyalogosnak vagy az autósoknak.

KAKTUSZÁLLVÁNY

Mi ezt a tárgyat alkalmi ruhafogasként, ékszertartóként, apró dísz tárgyak tárolására alkalmas bútorként és akár környezetbarát karácsonyfaként is el tudjuk képzelni.

Nem férne el rajta például a szobafikus, a pálma, a sárkányfa, illetve bármilyen más nagyméretű szobanövény.

CSŐVÁZAS BÚTOROK

A karosszék 6 db acélcső elemből áll.

KÉTAJTÓS SZEKRENY

A grafikus többek között könyvek, emblémák, névjegykártyák, plakátok és szórólapok tervezésével foglalkozik. A könyvekben található rajzokat is ő készíti.

A művész hétféle különböző madarat festett a szekrényre. **Eredetileg ruhaneműk** tárolására szolgált.

DEBRECENI VÁSÁR – FALIKÉP

Német eredetű szóval **suszternek hívjuk** a cipész-mestereket, akik cipőt készítenek és javítanak.

Egyéb piacok a virágpiac, halpiac vagy a bolhapiac, ahol apró tárgyak cserélnek gazdát.

Szerzők: **Koncz Kinga, Sziray Zsófia**

A kiállítás kurátora: **Horányi Éva**

Szakmai lektor: **Horányi Éva, Reichart Dóra**

Nyelvi lektor: **Pataki Judit, Veress Orsolya**

Fotók: **Áment Gellért**

Grafikai terv: **Szász-Benczúr Zsuzsa**

Nyomta és kötötte: **Pannonia Print Kft.**

Felelős kiadó: **Dr. Takács Imre,**

az Iparművészeti Múzeum főigazgatója

ISBN 978-615-5217-03-6

Nemzeti
Kulturális
Alap

NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM

